

V Praze 1. 7. 2018

Oponentský posudek na habilitační práci Jana Pluháčka **„Suckling and allosuckling in ungulates“**

Habilitační práce RNDr. Jana Pluháčka, Ph.D. je dílo, které přináší čtivé a fundované pojednání o různých aspektech mateřského chování kopytníků, včetně vlastní vědecké práce a vlastních vhledů do problematiky.

Před souborem 12 vlastních vědeckých prací autor uvádí čtenáře osobitým způsobem do světa behaviorálního výzkumu a neváhá jim otevřít své první zkušenosti z pozorování a osvětlit své inspirace, prvotní myšlenky, i postupně se vyvíjející postoje a pronikání do problematiky. Jedním ze žhavých uhlíků v jeho výzkumu byl evidentně fakt, jak se metodologicky i modelově porovnat se studiem zvířat v péči člověka (neboli v zajetí), která nepochybně ovlivňuje, v mnohých případech i pozměňuje jejich chování oproti volně žijícím jedincům. Uchopením správné metodiky, výběrem vhodných modelových druhů (zeber a žiraf) s dostatečným zastoupením v českých zoologických zahradách, a především neutuchajícím mnohaletým úsilím při pozorování zvířat se mu úspěšně podařilo tufo primární překážku překonat. To, že vědecké práce jsou publikované v kvalitních časopisech v oboru behaviorálních věd a zoologie, také dokládá, že autor dokázal o správném uchopení tohoto problému přesvědčit i recenzenty. Je ocenění hodné, že součástí úvodu habilitační práce je i detailní popis chovných podmínek zeber ve Starém žirafinci v Zoo Dvůr Králové, kde většina studií J. Pluháčka vznikla. Umožňuje to náročnějším metodikům vzhled do podmínek chovu a rozdělení jedinců do stád a případné separace agresivním jedincům.

U metodologického umu a dokonalé výmluvnosti to však nekončí. V úvodní části J. Pluháček dále prokazuje, že má hlubokou znalost behaviorálních teorií a hypotéz a že je seznámen i s mnoha případovými studii, které se vybranými problematickými body (zejména chováním zvířat v péči člověka) zabývaly. Dokáže tyto znalosti propojit a vytvořit pevný základ pro formulaci vlastního vědeckého výzkumu. To lze poukázat zejména na příkladu testování Trivers-Willardova modelu mateřské investice do pohlaví potomků v kapitole „On the magic sex“, kde autor předkládá předpoklady k testování tohoto modelu a proč je možné je testovat u zeber v zoologických zahradách.

To, že se J. Pluháček zabývá mateřským chováním ze všech stran, dokládá i krátká kapitola o lateralitě při kojení. Mnohem hlouběji se pak věnuje jinému „extrémnímu“ typu chování, resp. extrémnímu typu investice jak to sám nazývá, a to allokojení. Allokojení bylo

v minulosti pozorováno zejména u domácích, tedy domestikovaných druhů zvířat, později bylo pozorováno i u tzv. divokých zvířat, nicméně většinou stále spojováno s podmínkami v péči člověka. Zdůvodněním vzniku allokojení byla především dostupnost zdrojů pro tvorbu dostatečného množství mléka při laktaci, a tedy nižší ztrátu energie a investice při allokojení nepřibuzného mláděte. Pro vysvětlení allokojení byla formulována řada hypotéz, které se vzájemně nevylučují a které byly mnohokrát testovány. Autor v textu nepředkládá detailní rozbor hypotéz, ale všímá si některých zajímavých aspektů, jako např. nevyváženosti testování jednotlivých hypotéz v případových studiích. Vzhledem k tomu, že u equidů je allokojení jevem relativně vzácným, zabývá se též allokojením u jiných druhů. Za zmínku stojí jak zcela unikátní pozorování allokojení u hrocha obojživelného v Zoo Ostrava, tak velmi četné allokojení u charismatických žiraf v Zoo Praha.

Úvodní část velmi dobře prokazuje, že J. Pluháček se ve svém oboru velmi dobře orientuje, má na problematiku mateřského chování značný odborný nadhled a také ji umí brilantně podat ve srozumitelném textu.

Jádrem habilitační práce jsou pak vlastní vědecké práce. Dvanáct vědeckých článků bylo publikováno v kvalitních vědeckých časopisech ve svém oboru, a tedy již prošly náročným recenzním řízením a recenzenti nenechali prostor k dalším kritickým připomínkám. Nelze než uznale poukázat na to, že řazeny chronologicky, vědecké práce umožňují pozorovat významný vývoj autora vzhledem k problematice, rozlet v myšlenkách a schopnost zasazovat pozorované chování v různých souvislostech. Soubor článků představuje komplexní pohled na mateřské chování u zeber a teoretické závěry jsou podpořeny i studiiemi u 2 jiných druhů. Představují tak významný příspěvek k rozvoji znalostí v oblasti mateřského chování kopytníků.

Závěr

Habilitační práce Jana Pluháčka je jasným dokladem hluboké znalosti zkoumané problematiky a vysoké erudice habilitanta, *splňuje* požadavky standardně kladené na habilitační práce v oboru Zoologie, a lze ji proto vřele doporučit k obhajobě.

prof. RNDr. Pavla Hejčmanová, Ph.D.
Fakulta tropického zemědělství ČZU v Praze